

ב"ה



סדר תפילתנו

מבט אל תפילות ראש השנה



תכנית בית-ספרית
לימוד משותף לאמהות ובנות
לקראת הימים הנוראים התשס"ו

שם התלמידה:

כיתה:

ב"ה. ט' אלול התשס"ה

אמא יקרה,
ברוכה הבאה!

שיתוף פעולה בין ההורים למורה ולפעילות החינוכית בבית הספר – הוא ללא ספק מהכלים היעילים והחשובים ביותר של מלאכת החינוך. לפיכך, ברצוננו להודות לך מקרב לב על שהואלת לפנות מזמנך היקר, לטובת תכנית 'הלימוד המשותף'.

באין ספור הזדמנויות, הדגיש הרבי את הצורך של הורים להקדיש זמן לחינוך הילדים - כאשר המינימום הוא בהקדשת לפחות "חצי שעה ביום" לעניין נעלה זה, כהכרות הרבי הרש"ב ("היום יום" כ"ב טבת).

שעה זו של לימוד משותף, ערכה לא יסולא בפז: ילדתך היקרה זוכה שתתפני מכל עיסוקיך ותקדישי אך ורק לה 'זמן איכות'; תרעיפי עליה את מלוא תשומת הלב, תראי מקרוב את הכיתה בה היא מבלה את מיטב שעות היממה, ויחד תשבו ותלמדו. תהיה זו שעה שאי"ה תלווה את בתך עוד זמן רב, ותשפיע השפעה חיובית עצומה על חינוכה החסידי.

אנו תקווה כי תכנית זו תגביר את שיתוף הפעולה. יחד, נזכה אי"ה לבצע מלאכתנו נאמנה ולהעניק חינוך חסידי לתלמידות היקרות.

ושתהיה לכולנו שנה טובה ומתוקה!

בכבוד רב,

הגב' חנה בלוי

מנהלת ביה"ס

"סדר תפילתנו"

מבט אל תפילות ימי ראש-השנה

אדמו"ר הזקן פוסק בשולחן ערוך (סימן ק'):

א תפילה של מועדות נושל ר"ח אין אדם רגיל בהן כל כך מפני שאינו מתפלל אותן תדיר אלא לפרקים לפיכך צריך להסדיר אותן מתחלה קודם שיתפלל כדי שתהא תפלתו שגורה בפיו

הסבר: אם מתקרב "מועד" שיש לו תפילה מיוחדת, צריך להתכונן לפני החג ו"להסדיר" (ללמוד את סדר) תפילות-החג, להבין מה כתוב בהן. וכאשר יגיע זמן התפילה – ידע כיצד להתפלל כראוי.

בשיעור זה נלמד על חלק מתפילות הבוקר של ראש השנה הקרב ובא.

"פסוקי דזמרה"

חז"ל קבעו (מסכת ברכות, לב.): "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר-כך יתפלל". לכן מתחילה התפילה כל יום בפרקים של שבח ושירה לה'. חלק זה נקרא: "פסוקי דזמרה".

עייני בפסוקי דזמרה (מתחילת התפילה ועד "נשמת כל חי") והעתיקי שלושה תיאורים של שבח או שירה לה'.



הקדמה

תפילה של כל יום, מותאמת לתוכן ולעניין של אותו היום. למשל, ביום חול (יום רגיל), כאשר אדם שקוע בעיסוקיו בדאגה לפרנסה, בריאות, לימודים וכדומה – הוא מתפלל על דברים אלו: "רפאנו ה'... ותן ברכה על פני האדמה... ולמלשינים אל תהי תקווה... שמע קולנו" וכדומה. כמובן, גם תפילת ראש השנה, קשורה לתוכן המיוחד של יום זה.

מהו התוכן המיוחד של ראש השנה?

1. מלכויות
2. זכרונות
3. שופרות

מלכויות: בראש השנה ממליכים את ה' למלך, שימלוך על העולם לעוד שנה חדשה. אנו מקבלים עלינו את מלכותו, ומבטלים את רצוננו לרצונו (מקיימים את מצוותיו).

זכרונות: ראש השנה הוא "יום הדין" בו ה' בוחן את מעשיו של כל אדם במשך השנה שחלפה, ואז מחליט האם מגיעה לו שנה טובה או חלילה ההיפך. לכן, **מזכירים** ביום זה את הזכויות של עם ישראל, מכל הדורות, כדי לעורר עלינו זכות בדין.

שופרות: מצוות היום היא **שופר**.

לכן עוסקת תפילת ראש השנה בשלושת הנושאים של: מלכויות, זכרונות ושופרות.



תפילת "המלך"


מיד אחרי "פסוקי דזמרה" (לאחר "נשמת כל חי"), ניגש החזן ופותח בתפילת "המלך".

מסופר על הצדיק רבי אהרן מקרלין (מחשובי תלמידיו של המגיד ממעזריטש), שפעם אחת התחיל לומר "המלך" והתעלף.

כאשר שאלוהו מדוע התעלף, השיב: נזכרתי בסיפור הגמרא אודות רבן יוחנן בן זכאי, שבזמן המצור יצא מירושלים והלך לפגוש את מלך רומי. כאשר הגיע אליו אמר: "שלום עליך, המלך!". נזף בו הרומאי: "אם אתה מודה שאני הוא המלך, מדוע לא קיבלת את מלכותי, ומדוע לא באת אלי עד עכשיו?".

"לכן התעלפתי" המשיך רבי אהרן מקרלין, והסביר: "רציתי לגשת ולקרוא 'המלך'! לפנות בתפילה למלך מלכי המלכים. אך מה אענה אם ישאל אותי: אם מלך אני, היכן היית כל השנה? האם זכרת זאת כל יום במהלך השנה החולפת? האם תמיד עשית את מצוותי?".

על סיפור זה כותב אדמו"ר הזקן: **...ואם הצדיק מקרלין הרגיש כך – מה נאמר אנו!?**

(1) מדוע התעלף הצדיק רבי אהרן מקרלין? 

(2) פתחי את המחזור בעמוד של תפילת "המלך".

א. העתיקי את המשך המשפט: "המלך _____"

ב. נסי למצוא 2 שמות בולטים בשורות הסמוכות _____




תפילת "יוצר" לראש השנה

לאחר תפילת "שמונה עשרה", עוד לפני קריאת התורה ותקיעות השופר – נמצאת תפילת "יוצר" שעוסקת בתיאור מלכותו ורוממותו של הקב"ה.

חלק זה של התפילה משתף את החזן והקהל, כאשר בדרך כלל הקהל אומר משפט – והחזן חוזר עליו בקול רם. לפעמים, החזן מתחיל והקהל חוזר אחריו.

הבה נדפדף עד לקטע המתחיל במילים: "אדירי איומה יאדירו בקול".

פּוֹתַחֵין הָאָרוֹן	יְהוָה מְלֹךְ . יְהוָה מְלֹךְ . יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :
מְיוֹסֵד ע"פ א"ב מְשׁוּלָשׁ	אֲדִירֵי אֵימָה . יֵאֲדִירוּ בְּקוֹל .
	בְּרוּאֵי בָרֶק . יִבְרְכוּ בְּקוֹל :
	גְּבוּרֵי גִּבּוֹהַ . יִגְבִּירוּ בְּקוֹל
	יְהוָה מְלֹךְ יְהוָה מְלֹךְ יְהוָה יִמְלֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד :


(1) מהי "הסיסמה" שחוזרת על עצמה בתפילה זו? 

(2) לפי איזה סדר נכתבה התפילה?

(3) העתיקי את המילה לאותיות: ח _____ מ _____ ק _____

שימי לב, שהעמוד מחולק לשניים – על ידי קו. את החלק העליון אומרים ביום הראשון של ראש השנה, ואת החלק התחתון אומרים ביום השני.

ב"יוצר" ליום השני, לפני תפילת "ה' מְלֹךְ, ה' מְלֹךְ" וכו' – מופיעה תפילה שכל קטע בתוכה מתחיל במילים: מְלֹךְ (עֲלִיוֹן).

מצאי תפילה זו במחזור, ונסי לפענח: לפי איזה סדר נכתבה? 



מנהג "פתיחת הארון"

בתפילות הימים הנוראים, ישנם קטעים הנאמרים מול ארון קודש פתוח. בדרך כלל, כאשר פותחים את הארון הקודש – כולם עומדים (חוץ מבקטעים ארוכים). במחזור כתוב מתי "פותחין את הארון" ומתי "סוגרים את הארון".

”אבינו מלכנו”

לאחר תפילת שחרית – פותחים את ארון הקודש, ואומרים ”אבינו מלכנו”. מנהגנו, שהקהל שר יחד ”אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה”, ואחר כך אומרים את כל ה”אבינו מלכנו”.

כמה בקשות כוללת תפילת ”אבינו מלכנו”?

באלו ימים נוספים בשנה היא נאמרת?



תקיעות השופר

לפני מוסף, תוקעים בשופר. מנהגנו לשמוע 100 קולות של שופר – לכן חשוב לא לדבר עד סוף תפילת מוסף, וכך מצרפים את כל התקיעות ל-100 קולות.



תפילת מוסף

התפילה עוסקת במלכויות, זכרונות ושופרות – כאשר בין חלק לחלק מפרידים תקיעות שופר (בכל פעם 10 קולות). לפני שתוקעים בשופר, ישנו קטע שתמיד מתחיל במילים: ”אלוקינו ואלוקי אבותינו”:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, מְלוֹךְ עַל הָעוֹלָם
כָּלוּ בְכַבֻּדָּךְ, וְהַנְּשֵׂא עַל כָּל הָאָרֶץ
בִּיקָרְךָ, וְהוֹפֵעַ בְּהַרְרָה גְּאוֹן עֵינֶיךָ עַל כָּל יוֹשְׁבֵי

• קטע ראשון:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, זְכָרְנוּ בְּזִכְרוֹן טוֹב
לְפָנֶיךָ, וּפְקֹדֵנוּ בְּפִקְדֹת יְשׁוּעָה
וּרְחֻמִּים מִשְׁמֵי שָׁמַי קָדְשׁ. וְזָכַר לָנוּ יי אֱלֹהֵינוּ אֶת

• קטע שני:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, תִּקַּע בְּשׁוֹפֵר גְּדוֹל
לְחַרְוֹתֵנוּ, וְשֵׂא נֶס לְקַבֵּץ גְּלוּיֹתֵינוּ
וְקָרַב פְּזוּרֵינוּ מִבֵּין הַגּוֹיִם, וְנַפְוִצוֹתֵינוּ בְּנֶס

• קטע שלישי:

חפשי מילה בראש קטעי-תפילה אלו, שתרמז על שייכות הקטע ל”מלכויות”:

ל”זכרונות” או ”שופרות”. מהי המילה?

של מלכויות _____ של זכרונות _____ של שופרות _____



חזרת הש"ץ ותפילת "ונתנה תוקף"

גם בחזרת הש"ץ (שליח-ציבור – החזן) של מוסף, אנו מוצאים תפילה שמסודרת על-פי ה"א' ב'" – ומתחילה במילים "מֶלֶךְ עֲלֵינוּ". הפעם, זו הקדמה לאחד הקטעים המרגשים בתפילות הימים הנוראים – תפילת "ונתנה תוקף".

התפילה חוברה על ידי רבי אמנון מִמְּגַנְצָא.

רבי אמנון היה עשיר, חכם ויפה תואר – והנהיג את הקהילה היהודית בעירו. מושל העיר מאוד רצה שרבי אמנון ימיר את דתו ויהפוך לנוצרי – וכשסירב, עינה אותו המושל הרשע בעינויים נוראיים, קצץ את אצבעות רגליו וידיו והחזירו פצוע וחבול לביתו. בראש השנה, ביקש רבי אמנון מבני משפחתו לשאת את מיטתו לבית הכנסת, ולפני "קדושה" ביקש מהחזן להמתין, והתפלל את תפילת "ונתנה תוקף".

לאחר מכן נפטר רבי אמנון, ובא בחלום לרבי קלונימוס ולימד אותו את הפיוט, שהתקבל בכל תפוצות ישראל.

בתפילה זו מתואר כיצד הקב"ה ביום קדוש ונורא זה, יושב על כסא הדיין, פותח את ספר הזיכרונות – ורואה את מעשיו של כל אחד ואחת בעולם כולו. מי לא פוחד מיום דין כזה? אפילו המלאכים נבהלים ומחפשים זכויות על עם ישראל, כי חוששים שמא חלילה לא יזכו לפני ה' בדין.

ואז, כמו רועה צאן שסופר ומונה את הכבשים שלו, ובוחן ובודק אותם – כך כביכול עוברים כל באי העולם, אנשים נשים וטף, וכל הבריות, וכל הברואים, כולם עוברים לפני המלך הקב"ה, שקובע להם את גזר דינם. הוא מחליט מי יחיה, מי ימות, מי מתקרב לקיצו ומי לא. מי ימות במים, מי באש, מי בחרב ומי בחיה...

אבל ה' הטוב, נותן לנו אפשרות לתקן את גזר הדין. גם אם חלילה מגיע לאדם עונש – הוא יכול לבטלו ולזכות בשנה טובה ומתוקה.

מִי יִשְׁקֵט . וּמִי יִטְרַף . מִי יִשְׁלֹו . וּמִי יִתְיַסֵּר . מִי יַעֲנִי
וּמִי יַעֲשֶׂר . מִי יִשְׁפֹּל . וּמִי יְרוּם :

זוּם טוֹל סִסוֹן
וּתְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה
מַעֲבִירִין אֶת רוּעַ הַגְּזִירָה :

בבית הכנסת, כאשר החזן מסיים קטע תפילה זה (ואומר בקול את

"ומי ירום") – מכריז הקהל בקול רם: "ותשובה ותפילה וצדקה, מעבירין את רוע הגזירה" – והחזן חוזר על כך.

(1) קראי את תפילת "ונתנה תוקף", ומתחי קו מתחת לכל תיאור שהזכרנו למעלה (בדברי ההסבר על התפילה).

וּנְתַנֶּה תוֹקֵף קְרוֹשֶׁת הַיּוֹם . כִּי הוּא נוֹרָא וְאִיוֹם . וְבוֹ
תִּנְשֵׂא מַלְכוּתְךָ . וַיְכּוֹן בְּחֶסֶד כְּסֹאֵךְ . וְתִשָּׁב
עָלָיו בְּאֵמֶת . אֵמֶת כִּי אַתָּה הוּא דִּין וּמוֹכִיחַ וַיִּוְדַע וְעַד .
זְכוּתְךָ וְחֹתֶם וְסוּפֵר וּמוֹנֶה . וְתִזְכּוֹר כָּל הַנְּשִׁבּוֹת .
וְתִפְתַּח אֶת סֵפֶר הַזְּכוּרוֹת . וּמֵאֲלֵינוּ יִקְרָא . וְחֹתֶם יָד
כָּל אָדָם בּוֹ . וּבְשׁוּפֵר גְּדוֹל יִתְקַע . וְקוֹל דְּמָמָה דְקָה
יִשְׁמַע . וּמֵלְאָכִים יִחְפוּזוּ . וְחֵיל וּרְעֵדָה יִאֲחִזּוּ . וַיֹּאמְרוּ
הַיְהִי יוֹם הַדִּין . לְפָקוּד עַל צָבָא מְרוֹם בְּדִין . כִּי לֹא יִזְבוּ
בְּעֵינֶיךָ בְּדִין . וְכֹל בְּאֵי עוֹלָם יַעֲבִירוּ לְפָנֶיךָ כִּבְנֵי מְרוֹן :
מִן כְּבִקְרַת רוּעָה עֲדָרוּ . מִעֲבִיר צֹאנוּ תַּחַת שְׂבִטוֹ . כִּן
תַּעֲבִיר וְתִסְפּוֹר וְתִמְנֶה . וְתִפְקוּד נֶפֶשׁ כָּל חַי . וְתִתְחַתֵּן
קֶצֶבָה לְכָל בְּרִיוֹתֶיךָ . וְתִכְתּוֹב אֶת גִּזְרֵי דִינָם :

בְּרֵאשׁ הַשָּׁנָה יִפְתְּכוּן . וּבְיוֹם צוּם כְּפוֹר יִחְתַּמוּן . כְּמָה
יַעֲבִירוּ וְכְמָה יִפְרֹאוּן . מִי יִחִיָּה . וּמִי יָמוּת . מִי
בִקְצוֹ . וּמִי לֹא בִקְצוֹ . מִי בְמִים . וּמִי בְאֵשׁ . מִי בְחָרֵב .
וּמִי בְחַיָּה . מִי בְרַעֲב . וּמִי בְצָמָא . מִי בְרַעֲשׁ . וּמִי
בְמַגְפָּה . מִי בְחַנִּיקָה . וּמִי בְסִקִּילָה : מִי יָנוּחַ . וּמִי יָנוּעַ
מִי יִשְׁקַט . וּמִי יִטְרַף . מִי יִשְׁלוּ . וּמִי יִתְיַסֵּר . מִי יַעֲנִי
וּמִי יַעֲשֶׂר . מִי יִשְׁפֹּל . וּמִי יָרוּם :

צוּם סוּל סוּן
וְתִשׁוּבָה וְתִפְלָה וְצַדִּיקָה
מִעֲבִירִין אֶת רוּעַ הַגִּזְרָה :

(2) העתיקי את המילים הקטנות שמופיעות מעל "ותשובה, ותפילה, וצדקה":

כתיבה וחתימה טובה
לשנה טובה ומתוקה,
שיתקבלו תפילותינו לרצון!



בי"ה

לימוד משותף לאמהות ובנות – דף משוב –

אמא יקרה, אנא הקדישי מספר דקות למילוי שאלון זה – שאי"ה יסייע לנו
בגיבוש תכניות ופעילויות חסידיות בעתיד. תודה!

תני ציון: 1 = מצוין; 2 = בסדר; 3 = לא מוצלח

א. מה דעתך על:

- | | | | |
|-------|-------|-------|-------------------------|
| _____ | הערה: | _____ | 1) קיום פעילות זו: ציון |
| _____ | הערה: | _____ | 2) נושא הפעילות: ציון |
| _____ | הערה: | _____ | 3) חוברת הלימוד: ציון |
| _____ | הערה: | _____ | 4) רמת התכנים: ציון |
| _____ | הערה: | _____ | 5) האירוח בביה"ס: ציון |

ב. האם חשוב לקבוע שעה נוספת של לימוד משותף, במשך שנה"ל
הנוכחית? _____

ג. הערות נוספות: _____

שם (ישיבה): _____ בתי לומדת בכיתה: _____